

Podręcznik:

- charakteryzuje rozwój człowieka w pełnym cyklu życia od momentu poczęcia aż do śmierci
- jest kontynuacją i rozwinięciem wprowadzającego w zagadnienia ogólne t.1
- umożliwia poznanie osiągnięć i procesów rozwojowych w określonym odcinku życia
- przedstawia dorobek teoretyczny i empiryczny polskiej psychologii rozwojowej na tle literatury światowej
- ma niezwykle walory dydaktyczne:
 - prosty i zrozumiały język
 - bloki rozszerzające: szczegółowe omówienia wybranych problemów oraz podsumowania rozdziałów, słowa kluczowe, pytania kontrolne
 - literaturę zalecaną do każdego z rozdziałów
 - indeks rzeczowy i indeks osób.

Przedmowa	9
Wstęp	15
Rozdział 1. Okres prenatalny	
(<i>oprac. Dorota Kornas-Biela</i>)	17
1.1. Pierwszy trymestr rozwoju	18
1.1.1. Rozwój fizyczny	18
1.1.2. Kształtowanie się układu nerwowego i jego współpracy z układem mięśniowym	20
1.2. Drugi trymestr rozwoju	22
1.2.1. Rozwój fizyczny	23
1.2.2. Umiejętności psychoruchowe	25
1.2.3. Rozwój zmysłów	26
1.3. Trzeci trymestr rozwoju	27
1.3.1. Rozwój fizyczny	27
1.3.2. Stany behawioralne	29
1.3.3. Rozwój zmysłów	29
1.4. Nabywanie indywidualnych cech	32
1.4.1. Zależność rozwoju od płci	34
1.4.2. Cechy układu nerwowego jako podłoże indywidualnego zróżnicowania w rozwoju	34
1.4.3. Uczenie się i pamięć w zakresie różnych modalności zmysłowych	35
1.4.4. Pamięć doświadczeń emocjonalno-społecznych	38
1.5. Podsumowanie	42
Rozdział 2. Wczesne dzieciństwo	
(<i>oprac. Maria Kielar-Turska i Marta Bialecka-Pikul</i>)	47
2.1. Wiek niemowlęcy	47
2.1.1. Faza noworodka	47
2.1.2. Zmiany rozwojowe niemowlęcia	51
2.2. Wiek poniemowlęcy	67
2.2.1. Charakterystyka rozwoju fizycznego i motorycznego	67
2.2.2. Rozwój czynności poznawczych jako podstawa różnicującej się aktywności	68
2.2.3. Rozwój zabawy	72
2.2.4. Rozwój mowy i komunikacji	74

2.2.5. Rozwój emocjonalny i społeczny	76
2.2.6. Rozwój obrazu własnej osoby	76
2.3. Podsumowanie	77

Rozdział 3. Średnie dzieciństwo. Wiek przedszkolny

(oprac. <i>Maria Kielar-Turska</i>)	83
3.1. Rozwój somatyczny i aktywność ruchowa	83
3.2. Procesy poznawcze	85
3.2.1. Sprawności percepcyjne	85
3.2.2. Zmiany rozwojowe pamięci	90
3.2.3. Czynności myślowe	91
3.3. Rozwój funkcji symbolicznej	98
3.3.1. Zabawa symboliczna	99
3.3.2. Symboliczna reprezentacja w rysunku	100
3.4. Dziecięce teorie umysłu	104
3.5. Sprawności językowe i komunikacyjne	107
3.5.1. Słownictwo	107
3.5.2. Kompetencja narracyjna	108
3.5.3. Umiejętności konwersacyjne	111
3.6. Rozwój emocjonalny	112
3.7. Rozwój społeczny	113
3.7.1. Poznawanie ról społecznych w zabawie	114
3.7.2. Kontakty z rówieśnikami	114
3.7.3. Dziecięce przyjaźnie	115
3.7.4. Zachowania prospołeczne	115
3.7.5. Negatywne zachowania dziecka	117
3.8. Moralność dziecka	118
3.9. Osobowość dziecka	119
3.9.1. Identyfikacja płci	119
3.9.2. Zdolności do samokontroli	119
3.9.3. Rozwój obrazu własnej osoby	120
3.10. Podsumowanie	121

Rozdział 4. Późne dzieciństwo. Młodszy wiek szkolny

(oprac. <i>Renata Stefańska-Klar</i>)	130
4.1. Ogólna charakterystyka zmian	130
4.2. Rozwój procesów poznawczych	134
4.2.1. Uwaga, pamięć i myślenie	134
4.2.2. Rozwój rozumowania moralnego	136
4.3. Kształtowanie się sfery działania. Dziecko jako sprawca działań	140
4.3.1. Ogólna charakterystyka działalności	140
4.3.2. Rozwój kompetencji związanych ze skutecznym działaniem	140
4.3.3. Poznawcze i emocjonalne aspekty rozwoju sprawstwa i zaradności	143
4.4. Zmiany w doświadczeniach społecznych dziecka i ich znaczenie dla rozwoju	146
4.4.1. Rozwój społecznych relacji z innymi	147
4.4.2. Rola grupy rówieśniczej w życiu dziecka	147
4.5. Rozwój osobowości	151
4.5.1. Kształtowanie się własnej podmiotowości	151
4.5.2. Rozwój mechanizmów regulacyjnych osobowości	152
4.6. Podsumowanie	155

Rozdział 5. Adolescencja	
(oprac. <i>Irena Obuchowska</i>)	163
5.1. Miejsce i rola adolescencji w przebiegu ludzkiego życia	163
5.2. Wczesna adolescencja. Wiek dorastania	167
5.2.1. Fizjologiczne przemiany organizmu oraz ich konsekwencje w sferze emocji i obrazu własnej osoby	167
5.2.2. Zmiany w zakresie czynności poznawczych	172
5.2.3. Rozwój społeczny. Interakcje z rówieśnikami i dorosłymi	175
5.2.4. Główne rodzaje działalności	179
5.2.5. Postawy i przekonania. Kształtowanie się poglądu na świat	181
5.2.6. Krystalizowanie się tożsamości. Akceptacja własnej płci	183
5.3. Późna adolescencja. Wiek młodzieńczy	186
5.3.1. Stabilizacja uczuciowa. Rozbudowa związków interpersonalnych. Erotyzm młodzieńczy	186
5.3.2. Kształtowanie się autonomii moralnej. Wartości egzystencjalne. Różnicowanie się światopoglądu	188
5.3.3. Aktywność społeczna i polityczna. Orientacje społeczne młodzieży. Początek profesjonalizacji	192
5.3.4. Wypełnianie zadań rozwojowych adolescencji	196
5.4. Podsumowanie	197
Rozdział 6. Wczesna dorosłość	
(oprac. <i>Ewa Gurba</i>)	202
6.1. Wkraczanie w dorosłość	202
6.1.1. Próg dorosłości	203
6.1.2. Zadanie rozwojowe okresu wczesnej dorosłości	204
6.2. Rozwój fizyczny	208
6.2.1. Zmiany w obrębie ciała i w wydolności organizmu	208
6.2.2. Narządy zmysłów	209
6.2.3. Zmiany fizjologiczne pod wpływem stresu	209
6.3. Rozwój poznawczy	210
6.3.1. Kształtowanie się nowych własności myślenia	210
6.3.2. Relatywizm w myśleniu młodych dorosłych	212
6.3.3. Struktury dialektyczne jako kategoria opisu myślenia postformalnego	214
6.3.4. Odkrywanie problemów jako własność myślenia postformalnego	214
6.3.5. Operacje systemowe, metasystemowe i paradygmatyczne istotą myślenia postformalnego	215
6.3.6. Kształtowanie się regulacji intersystemowych i autonomicznych jako warunek dorosłego życia	216
6.4. Rozwój społeczny	218
6.4.1. Założenie rodziny jako jedno z głównych zadań wczesnej dorosłości	219
6.4.2. Podjęcie pracy zawodowej	222
6.4.3. Specyfika rozwoju społecznego kobiet i mężczyzn	223
6.4.4. Myślenie młodych dorosłych o wartościach	224
6.5. Zmiany w osobowości	226
6.6. Podsumowanie	229
Rozdział 7. Średnia dorosłość. Wiek średni	
(oprac. <i>Marian Olejnik</i>)	234
7.1. Zmiany fizyczne i fizjologiczne	234
7.1.1. Funkcje czuciowe	234
7.1.2. Funkcje psychomotoryczne	235

7.1.3. Ogólny stan zdrowia	236
7.2. Rozwój zaangażowania w pracę zawodową	239
7.2.1. Stres w pracy	239
7.2.2. Pozbawienie pracy	240
7.2.3. Zmiana pracy	240
7.2.3. Osiąganie mistrzostwa	241
7.3. Aktywność w społecznych rolach rodzinnych	243
7.3.1. Fazy życia rodzinnego	243
7.3.2. Opieka nad starzejącymi się rodzicami	244
7.4. Zmiany w czynnościach poznawczych	245
7.4.1. Rozwój czy regres?	245
7.4.2. Badania poprzeczne i podłużne nad rozwojem inteligencji	246
7.4.3. Badania sekwencyjne Schaiego	247
7.4.4. Badania eksperymentalne nad rozwojem myślenia	247
7.4.5. Natura rozwoju poznawczego w dorosłości	248
7.4.6. Inteligencja a mądrość	250
7.4.7. Znaczenie wyników badań nad rozwojem inteligencji w edukacji ludzi dorosłych	252
7.5. Zmiany nastawienia wobec świata i siebie	252
7.5.1. Zmiany autopercepcji i główne ich wymiary	252
7.5.2. Kryzys środka życia	253
7.5.3. Rozwój perspektywy biograficznej	254
7.6. Podsumowanie	257
Rozdział 8. Późna dorosłość. Wiek starzenia się (oprac. <i>Maria Straś-Romanowska</i>)	263
8.1. Granice i kryteria okresu późnej dorosłości	264
8.2. Biologiczny wymiar starzenia się i starości	265
8.3. Psychospołeczny wymiar starości	266
8.3.1. Teorie adaptacji do starości	268
8.4. Wymiar psychologiczno-podmiotowy	270
8.4.1. Zmiany w sferze percepcyjno-motorycznej	270
8.4.2. Zmiany w sferze pamięci i zapamiętywania	270
8.4.3. Zmiany w sferze intelektualnej	271
8.4.4. Osobowość człowieka starego	275
8.5. Mądrość ludzi starych	282
8.6. Ostatni etap życia – problem umierania i śmierci	284
8.7. Podsumowanie	287
Indeks osób	293
Indeks rzeczowy	299